

NOGLE AKTSTYKKER

VEDRØRENDE

KALUNDBORG BY I ÆLDRE TID.

Meddelte af Arkivar E. Marquard.

Ved en Gennemgang af Kalundborg Bys ældre Arkivalier i Landsarkivet for Sjælland m. m. er jeg stødt paa efterfølgende Aktstykker, der hvert for sig givet et interessant Indblik i Byens ældre Historie og kulturelle Liv.

Det første af disse er et Regnskab over en Hjelpeskat af 1554—55, som skulde anvendes til Byens Befæstning og Skibsleje. Formodentlig drejer det sig her om en Skat, der er paalagt af Byens egen Øvrighed; der synes i alt Fald ikke at være udstedt noget Kongebrev om denne Ydelse. Byen skulde jo selv holde sin Befæstning vedlige, og denne Istand-sættelse har øjensynlig været af ret omfattende Art, idet der tales om Træværk, Kalk og Mur. Der kunde i Tider som de daværende være god Grund til at vedligeholde Forsvarsværkerne om Byerne, og Kalundborg var som Følge af sin Belliggenhed ved Slottet naturligvis henvist til ogsaa at være befæstet. Skibsleje var et dengang heller ikke ukendt Pæno-men, idet Byerne jævnlig maatte stille Skibe til Rigets Raadighed til Forsvar, Transport o. a. lign. Iøvrigt taler Regnskabet jo for sig selv.

Regnskabet, der findes blandt Dokumenterne til Kalundborg Raadstueprotokol, Varia 1554, bestaar af 14 sammenhæftede Blade i almindeligt Kvartformat. Det egentlige Regnskab begynder paa Blad 3 med Listen over Skatteyderne. Af disse er enkelte ikke ansat til Skat. Ved de øvrige er der foran Navnet sat Tegnet for solvit (s sz, her gengivet ved ss) som Tegn paa, at Skatten er betalt. Hos en af dem, den 6. Skatteyder, er der blevet pantet; solvit-Tegnet er

slettet ud for hans Navn, og der er tilføjet: pant.; ved tre af dem (Side 3 a og 3 b) synes Bemærkningen: quit. (d. v. s. quittet) at tyde paa, at Skatten er blevet eftergivet. Nogle Borgere er slet ikke sat i Skat.

Paa Side 8 begynder Udgiften, der ogsaa indeholder enkelte Udgiftsposter ud over Istandsættelsen af Befæstningen og Lejen af Skibe.

De mange, tit ganske forvirrede, Rettelser ved Sammentællingerne paa hver Side er et af de mange Beviser fra Datiden paa, hvor vanskeligt man havde ved at regne med Romertal. Der er næsten ikke en Side, uden at der er begaaet Fejl.

Med Hensyn til Gengivelsen af Regnskabet bemærkes, at hvor Regnskabet benytter Mark- og Skillingstegn, er disse af typografiske Grunde her gengivet ved m. og sk. Regnskabet anvender overalt Romertal, bl. a. det gennemstregede j og v for $\frac{1}{2}$ og $4\frac{1}{2}$; disse er her gengivet ved almindelige Tal. Siderne i Forlægget er her betegnede ved 1 a, 1 b osv., sat i Parentes.

Tingsvidnet om Godset til St. Gertruds Alter i Vor Frue Kirke i Kalundborg af 13. Juni 1541 findes i Kalundborg Byfogedarkiv blandt Dokumenterne til Tingbogen 1541 ff. Som bekendt bar Kirkens Midtertaarn Jomfru Marias Navn, medens de andre fire havde Navne efter St. Anna, St. Catharina, St. Maria Magdalene og St. Gertrud. Kirkens Hovedalter har været viet Jomfru Maria, medens de andre fire Helgeninder har haft hver sit Alter i Kirken. Til hvert Alter har der været henlagt Jordegods, bl. a. til Lønning af Præsterne. Naar der nu optages et saadant Tingsvidne, er Grunden den, at der af Niels Jepsen i Kjelleklinte var udtaget Stævning, fordi han vilde rejse Krav paa noget af det Jordegods, der laa til St. Gertruds Alter. Alterets Vicarius Hr. Hans Jespersen har derfor ved dette af 12 Dannemænd (d. v. s. ærlige og uberygtede Mænd) afgivne edelige Vidnesbyrd villet sikre Godset mod det paatænkte Krav.

Det tredje og fjerde Aktstykke giver Oplysninger om Forholdene ved Datidens Begravelser, Skifter osv. Ikke mindst **interessere** Aktstykket af 1656, fordi de deri omhandlede **Dødsfald** er sket under en Epidemi, og det bl. a. giver Oplysning om, hvorledes man søgte at beskytte sig imod Smitten ved stærke Drikke, Røgelse osv. I dette Tilfælde er hele

Murmesterfamilien død af Pesten — man mindes de gamle Beretninger om de uddøde Huse, der mærkedes med Kors paa Døren — og Skiftet er af Hensyn til Pesten først kommet til Behandling i August Maaned det paafølgende Aar. Den almindelige Rædsel for Smitten viser sig forøvrigt ogsaa bortset herfra tydeligt nok i dette Aktstykke.

Særlig fortjener at bemærkes, at der i dette Aktstykke paa to Steder omtales en af Datidens fornemste Damer. Ved Omtalen af Barnets Begravelse nævnes, at »hendes Naades velbaarne Fromhed« har sendt 3 Dlr. 8 Sk., og senere, at »Frøchen« har foræret til Begravelsens Betaling 6 Dlr. 8 Sk. Med Titelen »Frøken« betegnedes dengang Kongens Døtre. Nu var Hans Lindenov (den yngre) til Hundslund, der 1639—58 var Lensmand paa Kalundborg, gift med Christian IV's Datter Elisabeth Augusta (Søster til Leonora Christine), og der kan da næppe være Tvivl om, at det er denne Kongedatter, der optræder paa disse to Steder. Som bekendt var »Hendes Naades velbaarne Fromhed« en raa og simpel Karakter, der levede i et ulykkeligt Ægteskab med sin Ægtefælle!

Det fjerde Aktstykke endelig, der ligesom det foregaaende findes blandt Skiftedokumenterne i Kalundborg Byfogedarkiv 1650—1670, giver et indgaaende Indblik i, hvad der dengang brugtes ved Begravelserne, ligefra Nathuen med Sølvgaloner og Kammerdugs Linhatten til den Døde til Drikkevarerne og Tobakken og Piberne til Følget. Denne Begravelse har været ret kostbar; 67 Dlr. 1 M. 6 Sk. var ikke noget helt ringe Beløb for den Tid. Thomas Bonum har sikkert ikke været nogen ringe Mand i Byen, hvor Navnet forresten forekommer oftere, idet en Jens Bonum var Raadmand der 1647 — det er den samme, hvis Strandgaard nævnes her i Oluf Laursens Skifte —, og en Hans Bonum var Raadmand 1676.

Hvor meget disse 67 Dlr. 1 M. 6 Sk. vilde svare til i vor Tids Penge, er ikke let at sige. Rede Penge var langt sjældnere dengang end nu, og i mange Tilfælde ydede man dengang Naturalier, Korn, Kød, Fisk, Mad- og Drikkevarer, Tøj osv., hvor man nu vilde betale med rede Penge. Men der er dog en Række Poster i dette Begravelsesregnskab, der kan give Forstaaelse af, hvad disse Beløb betyder ved en Sammenligning med Nutiden. Saaledes er Kistens Pris angivet til 9 Dlr., Beslaget til 7 Dlr. 3 Mark, Præsten faar 6 Dlr. for sin

Ligpræken, Ringning med 3 Klokker 1 Dlr., med den store Klokke 2 Dlr. Gravstedet koster 3 Dlr. osv. Selv om andre Poster dengang var dyrere end de tilsvarende Udgifter nu vilde være, kan man sikkert uden Overdrivelse gaa ud fra, at Udgifterne nu talmæssigt vilde være mindst 20 Gange saa høje. En Begravelse som denne vilde i vore Dage sikkert blive mere end 20 Gange saa dyr!

Forholdet er endnu mere udpræget m. H. t. Hjelpekatten, der jo var en enkelt Ekstraskat foruden de øvrige Skatter og Afgifter. Hele Skatten er opgjort til 136 Mark 6 Skilling 2 Hvide, hvilket lyder meget beskedent ligesom de enkelte Skattebeløb, der gaar fra 6 Sk. til 3½ M., men ser man paa Udgiftssiden, og hvad man fik for Pengene, bliver Billedet et ganske andet. Naar der i Arbejds løn for 14 Dages Arbejde til Mads Tømmermand betales 4 M. 6 Sk., eller til Per Samsing for 2 Dage betales 4 Sk. og til Mad og Øl 9 Sk., i Kørselspenge til Rumperup gives 6 eller 8 Sk., naar 2 Liner faas for 10 Hvide, et Par Sko koster 12 Sk. og en Side Flæsk 2 M., saa er det klart, at Tallene maa multipliceres med et sikkert endnu højere Tal, hvis man vil omsætte dem i vore Dages Mønt.

Blandt de Ting, man ellers kan læse ud af dette Regnskab, der vistnok er det ældste, der er bevaret for Kalundborg By, skal jeg endnu nævne, at Antallet af skatteyndende Borgere er 145, hvoraf der igen kan drages Slutninger om Byens Størrelse osv. Det viser sig atter her, at saadanne tilsyneladende tørre Regnskaber er en rig Kilde til Oplysning om vore Forfædres daglige Liv og Forhold.

I.

- (1 a) **Frantz kelsmedz¹⁾ bog,
mdliiij chathedra Petri²⁾ begønthis,
tiill aarsdag ther nest effther etc.**
- (2 a) **Summa summarum Ffrandzes jndtegt
136 m. 6 sk. 2 alb.,
vdgiff
122 marc 7 sk.
Er han skildig 14 m.**
- (2 b). **Ano dominj mdliiij helpeskat till byes b -
ffestning oc skeffueliæ³⁾, som Frantz kelsmed aff-
nammer etc.**

¹⁾ Kedelsmed. En Mængde af Skatteyderne betegnes i Regnskabet, hvad der dengang var almindeligt, ved Fornavn og Stilling: Frans Kedelsmed, Per Guldsmid, Per Remsnider (Sadelmager), Jens Jæger, Søren Grydestøber, Hans Skinder (Garver) osv. Saadanne Betegnelser kunde ogsaa gaa i Arv til Sønnerne, og Jens Jæger behøver derfor ikke selv at være Jæger. Som bekendt har mange nuværende Slægtsnavne deres Oprindelse i denne Betegnelsesmaade: Jæger, Bager, Suder (Skomager), Smit (Smed) osv. Andre Navne er paa samme Maade opstaaet af Stedet, hvorfra Vedkommende stammede: Hollænder, Skaaning, Samsing, Køge osv. Kvinder betegnedes enten ved Fornavn med Faderens Fornavn med tilføjet -datter, eller ved Fornavn med Mandens Fornavn eller For- og Efternavn i Ejefald eller ved Fornavn med Mandens Stilling i Ejefald: Anne Seffrens var gift med en Mand med Fornavnet Søren, Margrete Bartskaers var gift med en Bartskaar (Barber), Anne Hjulmands med en Hjulmand. I det følgende er Forklaringen paa vanskelige Ord og Udtryk o. lign. givet i en Note, første Gang de forekommer. — Ortografien lider af den dengang sædvanlige Overlæsselse med Konsonanter; det vil ved Højtlesning uden Hensyntagen til Konsonantfordoblinger jævnlig være lettere at forstaa Teksten, end man efter dens Udseende skulde tro.

²⁾ St. Peders Stol, 22. Februar.

³⁾ Skibsleje.

Helpeskat.

(3 a) ss. Jens Atzerssen 12 sk. — ss. Per guldsmed 1 marc. — ss. Per snecker 8 sk. — ss. Nels Andherssen 18 sk. — ss. Per remsnedher⁴⁾ 1 m. — [solvit]⁵⁾ Jørgen Laurissen 20 sk. — [28 sk.]⁶⁾ — pant.⁶⁾ — ss. Henning 20 sk. quitted. — ss. Jørgen Andherssen 1/2 marc 1 1/2 marc. — ss. Michel kniffsmed 6 sk. — ss. Lass bagher 2 1/2 marc. — ss. Seffren Nelssen 8 sk. — ss. Albret Henrickssen 1 marc. — ss. Morthen remsnedher 10 sk. — ss. Albret Hanssen 6 marc. — [solvit.]⁷⁾ Jep smed 12 sk. — ss. Oleff Dall 1 1/2 marc. — ss. Lutze remsnedhers 1 marc. — ss. Jens iegher⁷⁾ 8 sk. — Summa lateris⁸⁾ 20 marc 2 sk. — [19 m. 10 sk] [20 m. 6 sk]

(3 b). ss. Per Nelssen 1 marc. — ss. Jens Jacobsen 1 1/2 marc. — ss. Jacob Hallændher 1 1/2 marc. — ss. Sandher Skat 3 marc. — ss. Las remsnedher 20 sk. [1 1/2 marc]⁵⁾ — ss. Tonis Mattssen 2 m. quit. — ss. wng Lass bagher 20 sk. — ss. Nelss Biørnssen 3 1/2 marc. quit. — ss. Germend 13 sk. — ss. Jens Monnssen 20 sk. — ss. Klæmet Hanssen 20 sk. — ss. Tøggher Kristernssen 6 sk. — ss. Per Seffrenssen 8 sk. — ss. Jacob salmagher 12 sk. — ss. Jens Hordbou 28 sk. — ss. Andhers smed 8 sk. — Summa lateris 22 m. 15 sk. [21 marc]⁹⁾ — [23 m.] [ixxj]¹⁰⁾ [3 sk.]. 2

(4 a) Item¹¹⁾ ss. Per Knudsen¹²⁾ — item ss. Mi-

¹⁾ Remskærer, Sadelmager.

²⁾ Overstreget.

³⁾ Senere tilføjet.

⁴⁾ Jens Jæger.

⁵⁾ Det samlede Beløb for hele Siden.

⁶⁾ Overstreget.

⁷⁾ Forvirringen i disse Sammentællinger viser, hvor vanskelig Sammentællinger er faldet ham.

⁸⁾ Latin, = endvidere.

⁹⁾ Intet Beløb angivet.

chel Brod 14 sk. — item ss. Anders Laurissen 28 sk. — item ss. Villæm Keldssen 28 sk. — item ss. Matis Seffrenssen 1½ marc. — item ss. Christiern offuersker¹³⁾ 1 m. — item ss. Mauritz Bentssen 1½ marc. — item ss. Daut Skot 10 sk. — item ss. Bertolameus 23 sk. — item ss. Jens Man 4 sk. — item ss. Jørgen Jude 10 sk. — item ss. Oleff Nelssen 28 sk. — item ss. Frandz klensmed¹⁴⁾ 1½ m. — item ss. Lass klensmed 8 sk. — item ss. Jens Jude 8 sk. — item ss. Frandz Laurissen 7 sk. — Summa lateris 16 marc [9 sk.]²⁰⁾.

(4 b) ss. Christiern maler 1 marc. — ss. Ford smed 28¹⁵⁾ — Seffren¹⁷⁾ gridstøber¹⁶⁾ — ss. Jens Knar 11 sk. — ss. Morten Matssen 12 sk. — Ane Otboes¹⁶⁾ — ss. Nels Bentssen 1½ marc. — Poull Huidt¹⁶⁾ — ss. Matz Laurissen 20 sk. — ss. Hans Klensmed 18 sk. — ss. Christoffer Jespersen 4 sk. — ss. Alban 10 sk. — ss. Hanss skyndher¹⁸⁾ 12 sk. — ss. Hanss offuersker 8 sk.¹⁹⁾ — ss. Nels Rask 5 sk. — ss. Hans Ibssen 10 sk. — ss. Rasmus klensmed [1 marc]²⁰⁾ 12 sk. — ss. Jens skomagher 2 marc. — ss. Anders skindhher 12 sk. — ss. Margret barstskers²¹⁾ (!) 4 sk. — Summa lateris 14½ m. [6 sk. 2 sk.]²⁰⁾. 10 sk. [14 sk.]²⁰⁾.

(5 a) ss. Mogens skomagher 20 sk. — ss. Hans smed 1 marc. — ss. Frandz Hanssen 3 marc. — ss. Seffren Jenssen 3½ marc. — ss. Rasmus Jørgenssen 1½ marc. — ss. Nels Viring 8 sk. — Per Seffrens-

¹³⁾ Overskærer, en, som tilklipper Luven paa Klæde.

¹⁴⁾ Regnskabsføreren.

¹⁵⁾ Ingen Møntbetegnelse.

¹⁶⁾ Intet Beløb opgivet.

¹⁷⁾ Søren Grydestøber.

¹⁸⁾ Skinder, Garver.

¹⁹⁾ Rettet til 7 sk.

²⁰⁾ Overstreget.

²¹⁾ Bartskeer, Barber (ofte tillige Kirurg).

sen skomagher 8 sk. — ss. Rasmus Monssen 12 sk. — ss. Hanss skoning²²⁾ 2½ marc, — ss. Nels smed 10 sk. — ss. Knud gridstøber 26 sk. — ss. Per skredher 18 sk. 2 alb. — ss. Ib Rackløff 1 marc. — Christiern kock²³⁾ — ss. Christiern Pedherssen 8 sk. — ss. Seffren Skoning 12 sk. — Marinæ tømermantz²⁴⁾ — Per Samsing²⁵⁾. — Summa lateris 18 1 1 marc [6 sk.]²⁶⁾ 2 alb. [10 sk.]²⁷⁾. 2 sk.

(5 b) ss. Gellebert 2 marc. — Esbern Samsing 5 sk.²⁸⁾ — ss. Jesper fisker 10 sk. — Seffren skredher 9 sk. — ss. Anne hiølmantz²⁹⁾ 3 sk. — ss. Anne Seffrens 3 sk. — ss. Per Jude 1 marc. — Hanss kellersvend³⁰⁾. — ss. Oleff bøcker 8 sk. — ss. Christiern skoffbo³¹⁾ 8 sk. — ss. Jens skredher 13 sk. — ss. Hans trumslaer³²⁾ 6 sk. — ss. Per Olssen 8 sk. — Anders klocker³³⁾ — ss. Christiern portholder³⁴⁾ 12 sk. — ss. Matz tømerman 1 marc. — ss. Andhers vognman 6 sk. — ss. Jep bagher 6 sk. — ss. Pouel graffuer 8 sk. — Summa lateris [9 marc 4 sk.]³⁵⁾ — 8½ m. — 10½ m. 3 sk. — [6 sk. 7]³⁶⁾.

(6 a) ss. Jens snecker 1 marc. — ss. Rasmus Villessen 6 sk. — ss. Seffren Keldssen 12 sk. — ss. Seffren Grindv³⁷⁾ 12 sk. — ss. Per Skoning 8 sk. — ss. Andhers Hiøre 8 sk. — ss. Matz Køge 1½ marc. — ss. Orem Bage 15 sk. — ss. Matz Hanssen 7 sk. — skiper Rasmus³⁸⁾. — ss. Per bøcker 14 sk. — ss. Anne

²²⁾ Skaaning.

²³⁾ Intet Beløb angivet.

²⁴⁾ Tallet usikkert, rettet.

²⁵⁾ Hjulmands.

²⁶⁾ Skovbo.

²⁷⁾ Trommeslager.

²⁸⁾ Intet Beløb angivet.

²⁹⁾ Portvægter.

³⁰⁾ Overstregtet.

³¹⁾ Formentlig Grindaa, d. v. s. fra Grenaa.

riitters³²⁾ 2 marc. — ss. Bertel Jude 9 sk. — ss. Jens Svarer 12 sk. — ss. Rasmus murer 10 sk. — ss. Jep Røtznes 6 sk. — ss. Lass Nagel 6 sk. — ss. Rasmus Ibssen 14 sk. — ss. Seffren Grymm 8 sk. — ss. Per Jude sverdf.³³⁾ [8] 6 sk.³⁴⁾ — Somma lateris 13 $\frac{1}{2}$ marc 9 sk.

(6 b) ss.³⁵⁾ Seffren Christiernssen 6 sk. restat. — ss. Frandz Iud 6 sk.³⁶⁾ — ss. Lass Pedherssen 20 sk. — ss. Knud Brock 4 sk. — Jørgen Samsing³⁵⁾. — ss. Symon fisker 7 sk. (?). — ss. Lass skyndher 6 sk. — ss. Christiern riiter 8 sk. — item Matz hølman³⁷⁾ 8 sk. — item wng Jep kellerswenn 6 sk. — vlij (!). — 3 m. 2 sk. [2 marc 15 sk]³⁸⁾ [2 $\frac{1}{2}$ m.]³⁸⁾.

(7 a) ss. Jens Nelssen 1 $\frac{1}{2}$ marc. — ss. Rasmus Jessen $\frac{1}{2}$ marc 1 m.³⁹⁾ — Jacob Laurissen 5 m. — ss. Jørgen Perssen 1 $\frac{1}{2}$ marc. — ss. Jep Morthenssen 2 marc. — ss. Jens Hanssen 8 sk. — Jens Roid 8 sk.⁴⁰⁾ — ss. Rasmus bagher 2 marc. — ss. Hans barstsker (!) 1 m. — Oleff Jennsen 1 m.⁴⁰⁾ — 14 $\frac{1}{2}$ m.

(8 a)⁴¹⁾ W d g i f f t.

Then sivnde dag aprilis Ffrandz kielsmedz wdgiff t paa byes wegenn:

Item⁴²⁾ for 2 tønnder⁴³⁾ øl, som bleff drucket,

³²⁾ Rytters.

³³⁾ Jude = Jyde. Sværdfege = Vaabensmed.

³⁴⁾ Rettet fra 8 til 6 sk.

³⁵⁾ Senere overstreget og Restancebemærkningen tilføjet.

³⁶⁾ Tallet usikkert, vistnok rettet fra x til vj.

³⁷⁾ Hjulmand.

³⁸⁾ Overstreget.

³⁹⁾ Det ser ud, som om hans Skat er bleven forhøjet.

⁴⁰⁾ Ingen Vedtegning om Betalingen.

⁴¹⁾ Side 7 b staar tom.

⁴²⁾ Hver ny Post indledes med det latinske item, der betyder endvidere, men som anvendes saa mekanisk, at det ogsaa som her sættes foran den første Udgiftspost.

⁴³⁾ Der har først staaet: en, hvilket er rettet til 2.

till regnskaff, 5½ marc [2½ marc 4 sk.]⁴⁴⁾

Item thett jddherhest hoffue led⁴⁵⁾ stoid at ffærde⁴⁶⁾, met øl, mad, arbeztløn 5 sk.

Item tiill thette neste leed aff en vogenn y Ørnholt⁴⁷⁾ at hente træernæ till leed 2 sk.

Item Per Samsing paa anden dag till mad, øll, han gjorde thett neste leed aff nye, 9 sk.

Item hans arbeztløn 4 sk.

Item en karll, som halp at giøre leed, 1 sk.

Item Pedher Samsing, ffor han hente trey less thiørn oc lucthe ffolde og gjorde thett gerd⁴⁸⁾ y strædet, 6 sk.

Item for 2 plancker, war nedfalden wed siøtorn⁴⁹⁾, vognn træ 1 sk.

Summa lateris [4½ marc]⁵⁰⁾. 7 m. 4 sk.

(8 b) Item Per Samsing tiill øl, mad, mens han lucthe gerernæ oc henthe tjørn 8 sk.

Item en karll, som fløtte geret y strædet, mad, øll oc arbeztløn 8 sk.

Item aff en vogen, som wg⁵¹⁾ thiørn y strædit, 2 sk.

Item 3 tømmermænd mad oc øll, mens dy sette plancker, 18 sk.

⁴⁴⁾ Øjensynlig Prisen for den første Tønde Øl.

⁴⁵⁾ Det yderste Hovedled; det fremgaar af Regnskabet, at disse Led og Udenværker, Porte osv., d. v. s. hele Befæstningen, væsentlig var af Træ.

⁴⁶⁾ Istandsætte.

⁴⁷⁾ Formodentlig en Skov.

⁴⁸⁾ Fordi han hentede tre Læs Tjørn og lukkede Foldene og gjorde det Gærde i Strædet. Ogsaa nedenfor tales der om Tjørn til at lukke Gærder med.

⁴⁹⁾ Søtaarnet.

⁵⁰⁾ Overstreget.

⁵¹⁾ ug, Fortid af age, kørte. w anvendes for u i Begyndelsen af Ordet, u for v inde i Ordet, f. Eks. wg = ug, haffue = have.

Item wogennliæ met Jacob Wyndz pindz dagis tid⁵²⁾ till Rumperop 8 sk.

Item Hans vegther till øll oc mad 2 dage, mens klocheren skreff kongens korn⁵³⁾, 12 sk.

Item for dett yddher⁵⁴⁾ leed bleff færdett⁵⁵⁾ 2 sk.

Item for 2 lyner⁵⁶⁾ at drage tømmer met, gaff jeg 10 alb.⁵⁷⁾.

Item for saffdiæler⁵⁸⁾ oc sæm⁵⁹⁾ till houmedher⁶⁰⁾ gaff jeg 20 sk.

Item for en lecthe thertiill 1 sk.

Summa lateris 5 m. [7 alb.]⁶¹⁾ 4 alb.

(9 a) Item Nels smed ffor hængssell tiill houmedher, 9 sk.

Item for thett yddherled, Seffren Laurissen bøtt⁶²⁾, 5 alb.

Item Matz tømmermand ffor 14 dagis arbeidet tiill løn, han hug plancker, 4 m. 6 sk.

Item Jens snecker till løn, ffor han hug paa planck wærck, 3½ marc.

Item Per tømmermand, ffor han hug paa planck wærck, 3½ marc.

Item Jørghen Jude, ffor han hug plancker, 3 marc.

⁵²⁾ Pinsedagstid.

⁵³⁾ Mens Klokkeren skrev Kongens Korn, d. v. s. Skatte-kornet.

⁵⁴⁾ ydre.

⁵⁵⁾ færde, gøre færdigt.

⁵⁶⁾ Liner.

⁵⁷⁾ Album, en Hvid.

⁵⁸⁾ Savdeler, Brædder eller Planker.

⁵⁹⁾ Søm.

⁶⁰⁾ Hovmede, et lille Udenværk med Led eller Port, væsentlig Træværk, jvfr. ogsaa de følgende.

⁶¹⁾ Overstreget.

⁶²⁾ bødede; ogsaa dette Yderled er et lille Udenværk el. lign.

Item Rasmus Villæmssen ffor kalck, han wg ffra brouen⁶³), tiill løn 25 sk., hanss øll oc mad 12 sk.

Item en karll, som halp at aage kalc, 2 sk.

Item dy karlle, som skiffuet kalc oc halp at skiffue kalck, øll oc mad 12 sk.

Item for en less tømmer, bleff aget tiill skiff loge brou⁶⁴), 1 sk.

Summa lateris 17½ marc 2 alb. 12 sk.

(9 b) Item Tames Jude ffor tømmer at ge⁶⁵), gaff jeg hannem 3 sk.

Item ffor 2 standtønder⁶⁶) at skiffues⁶⁷) kalck met aff Matz Perssen 6 sk.

Item aff Matz Seffrenssen en standtønde at skiffue kalck met 8 alb.

Item aff Pouell Andherssen 1 standtønde 2 sk.

Item band tiill tønderne ffor 3½ alb.

Item for reffue⁶⁸) tiill stropper 1 sk.

Item Andhers Hør ffor kalck at age 12 sk.

Item Andhers tiill øll oc mad 4 sk.

Item 3 karlle, som øst vand ffra vesterport, tiill løn oc tiill øls 10 sk.

⁶³) Broen. Den Kalk, som Rasmus Villemsen her ager fra Broen, tyder paa, at der ikke udelukkende var anvendt Træ til Befæstningsværket, jvfr. ogsaa nedenfor (10 a) Mursten og (12 a) Udgiften til Rasmus Murer.

⁶⁴) Skibslaagebroen. Skibsbroen har af Hensyn til Sikkerheden kunnet lukkes med en Laage. Redaktionen har venligst gjort mig opmærksom paa, at der endnu findes Skibslaagestræde og Skibslaagebanke, der altsaa har Navn efter denne Laage.

⁶⁵) Fejlskrift for age.

⁶⁶) Tønder med Laag.

⁶⁷) Skibe, forsende med Skib. Meningen er formodentlig: Tønder med Laag. hvori Kalken skulde forsendes ad Søvejen.

⁶⁸) Reb.

Item for 4 less rug aff slotet vtj Pedher
Knudssens skiffue 4 sk.

Summa lateris 2½ marc 5 sk. 10 penninge.

(10a) Item ffor 3 less murstien ffra broen gaff jeg
3 sk.

Item ffor en less garnering⁶⁹⁾ 3 sk. wtj Per
Knudssens skiffue.

Item ffor en knob⁷⁰⁾ at age till homeider 2 alb.

Item Lass bagher ffor ½ tønne øll 8 sk., dy,
som arbeidet y siøen.

Item Maurist (!) Bentssen for 5 tølther⁷¹⁾
raffther⁷²⁾ till houmeider 5 marc.

Item for (en)⁷³⁾ 2 fòringes bord⁷⁴⁾ [8]⁷⁵⁾
11 alb.

Item Oleff Arnstien ffor 2 less tømmer tiill raid-
husset 4 alb.

Item Hans Skoning y lyes geld⁷⁶⁾ 2½ marc.

Item Andhers Hiøre ffor 5 oc 20 less stien,
tømmer oc sandt 1 marc 2 alb.

Item holt jeg 2 dravantther⁷⁷⁾ paa tridie dag,
som kommæ till Silckeboer, 20 sk., deris
øll oc mad.

Summa lateris 11 m. 1 sk. [10½ marc. 1
sk. 8 alb.]⁷⁸⁾.

⁶⁹⁾ Til Dækning af Lasten i et Skib, i dette Tilfælde den ovenfor omtalte Rug fra Slottet.

⁷⁰⁾ Knub, Blok.

⁷¹⁾ Tylvter.

⁷²⁾ Stokke, Stænger, Spær.

⁷³⁾ en er rettet til 2.

⁷⁴⁾ Bord = Planke; Forstaaelsen er ikke sikker.

⁷⁵⁾ usikker Læsning; rettet fra 8 til formentlig 11.

⁷⁶⁾ Penge; lyes geld maaske = Lysepenge?

⁷⁷⁾ Drabanter, som paa Vejen til Silkeborg har ventet paa Skibslejlighed.

⁷⁸⁾ Overstreget.

- (10b) Item ffor klæ till aage⁷⁹⁾ aff Albret Haannsen gaff jeg 6 marc.
 Item ffor 7 matther⁸⁰⁾ y Per Knudssens skiffue tiill Skonæ effter kalck 23 sk. 1 alb.
 Item Jens Jude, ffor han vg till Rumperop met kongens folck, 8 sk.
 Item ffor hasp oc marnn⁸¹⁾ till houmeider 2 sk.
 Item for hvndrit⁸²⁾ sem⁸³⁾ till houmeider 2 sk.
 Item Tames Jude ffor 5 less sand 10 alb.
 Item en bunde for tømmer at age tiill Matz Dals gord 1 sk.
 Item aff en vogen, ter⁸⁴⁾ wg legther, 1 sk.
 Item ffor en byck⁸⁵⁾ aff Oleff smed 6 sk.
 Item Hans Godning, for han slog pæle tiill østher mur, 8 alb.
 Item Knud gridstøber gaff for sæm⁸⁶⁾ 20 sk.
 Summa lateris [10 marc 4 alb.]⁸⁷⁾ 9 marc [11 sk. 1 alb]⁸⁷⁾ 22 sk. 1 alb.
- (11a) Item en karll, som gick 2 resser⁸⁸⁾ till herritz tyng⁸⁹⁾, 4 sk.
 Item ffor 4 less tømmer till raidhusset fraa skolmesthers gaard 2 sk.
 Item for jet⁹⁰⁾ halt hundrit sem 4 sk.
 Item for folden bleff bõt 1 sk.

⁷⁹⁾ Stedet er usikkert.

⁸⁰⁾ Maatter.

⁸¹⁾ Ring.

⁸²⁾ Hundrede.

⁸³⁾ Søm.

⁸⁴⁾ der.

⁸⁵⁾ Læsningen usikker.

⁸⁶⁾ Læsningen ikke ganske sikker paa Grund af Rettelser i Teksten.

⁸⁷⁾ Overstreget.

⁸⁸⁾ Rejser.

⁸⁹⁾ Herredsting.

⁹⁰⁾ Dialektudtale for et. Talesproget paavirkede Skriftsproget dengang i meget høj Grad; man kan af Skriftsproget se, fra hvilken Egn Skriveren er.

Item Christiern klocker 1½ m. tiill huosser⁹¹).

Item gaff jeg for en hack⁹²) at ferde⁹³) 1 sk.

Item Ib Rackløff, for han vg murstien tiill stranden y Arsnæs⁹⁴), 4 sk.

Item Matz Perssen tiill jet par skou, 12 sk. Metsommer⁹⁵).

Item raidhuss at age tømmer 3 sk.

Item betalet jeg vtj en tønde tøst⁹⁶) øll tiill resse tønde ffor plancker 3½ marc.

Item gaff jeg Hanss vegther, for han skarff tømmer tiill plancker, 4 sk.

Summa lateris 7 marc 3 sk.

(11b) Item Pedher Knudssen skiffue liæ effther kale 4 marc.

Item skiule quyndher⁹⁷) øl for 8 alb.

Item Oleff smed for spegher⁹⁸) 10 sk., tiill plancker.

Item ffor en iarn stang, han skød sammen⁹⁹), 1 sk.

Item Oleff vegther oc Jenss Jude 8 alb. ffor 2 kandher øl, dy hente brenð y hesthaff¹⁰⁰).

Item Jocus Laurissen ffor legther 26 sk. 2 alb.

Item Trols Fornemagher ffor 1 tølt tømmer, han wg aff slottet, 6 sk.

⁹¹) Hoser.

⁹²) Hakke.

⁹³) lave, forfærdige.

⁹⁴) Asnæs.

⁹⁵) Midsommer. Ordet staar paa en Linje for sig; det ses ikke, hvortil det hører.

⁹⁶) tysk.

⁹⁷) Betydningen usikker; maaske betyder det Skovlekvinder, der har været anvendt til at skovle Jord.

⁹⁸) Spiger.

⁹⁹) Smedede sammen.

¹⁰⁰) Hestehave.

- Item skiulæ quindher Michels messe¹⁰¹⁾ for 3
kandher øll, 4 sk.
- Item Nels Viring for tømmer, han wg till siøn,
3 sk.
- Summa lateris 7½ marc.
- (12a) Item Trols Foremagher for kongens folc, han
vg till Helsing jet aar syden¹⁰²⁾, 8 sk.
- Item fick Matz Seffren y skiffliæ [1½ m.]¹⁰³⁾
3 marc.
- Item Nels Bentssen fick 1½ marc skiffueliæ.
Item fick Tomis Matssen y bies geld¹⁰⁴⁾ 2 marc.
- Item Rasmus murer, for han murit wden
østher port, 1 marc.
- Item for broutømer¹⁰⁵⁾ at age 1 sk.
- Item en karll, som muret, 11 sk., met Rasmus
oc Pedher Olssen.
- Item fick Pedher Olssen, for han muret, 18 sk.
- Item 2 karlle, som haffde dreffuet kongens
øxen¹⁰⁶⁾ tiill Københaffn ffra Aalborg, øl
oc mad for 20 sk.
- Summa lateris [9 marc 10 sk.]¹⁰⁷⁾. 11
marc 2 sk.
- (12b) Item Lass tømmerman sette 2 pæller vden
skiff logen oc færdet¹⁰⁸⁾ ræckernæ¹⁰⁹⁾, 5
sk., hans øl, mad oc arbeztløn.
- Item skiule quindher ffor øl 8 alb.

¹⁰¹⁾ Mikkelsmesse, egtl. Gudstjeneste paa Mikkelsdag, der-
næst selve Mikkelsdag, 29. September.

¹⁰²⁾ for et Aar siden.

¹⁰³⁾ Overstreget.

¹⁰⁴⁾ Maaske Penge, som han havde tilgode hos Byen.

¹⁰⁵⁾ Brotømmer.

¹⁰⁶⁾ Øksne, Kongens Kvæg. En meget stor Del af Kronens
Indtægter ydedes dengang i Naturalier.

¹⁰⁷⁾ Overstreget.

¹⁰⁸⁾ istandsætte.

¹⁰⁹⁾ Rækværk, Tremmeværk.

- Item Nels Biørnssen y bies geld 3½ marc.
 Item Rasmus klensmed for houmedher lossen¹¹⁰⁾ gaff jeg 12 sk. [1 marc]¹¹¹⁾.
 Item for 2 motther¹¹²⁾ vndher kalcken 6 sk.
 Item 2 karl, som bar kale, øl, mad, løn, 12 sk.
 Item aff en vogen till Rumperop¹¹³⁾ 6 sk.
 Item then vge ffor jvell¹¹⁴⁾ 18 sk. ffor øll y raidhussit.
 Item wtj aagis geld¹¹⁵⁾ 12 sk.
 Item Lass Perssen ferelie¹¹⁶⁾ met skiper Rasmus 20 sk.
 Item Nels kalckslaer 10 sk. till løn wden østerport, han slog kale.
 Summa lateris 8 marc [7]¹¹¹⁾ sk. 2 alb. [3]¹¹¹⁾ 15 sk. 10 m. — dr. 4 alb.
 (13a) Item for motther y raidhussit 11 sk.
 Item Ffranz klensmed for en part aff then loss*) for stuædøren y raidhusit 11 sk.
 Item Nels bunde for nogit arbeit 2 sk.
 Item Henning y fereliæ 20 sk.
 Item Oleff wegther till jet par skou 1 marc.
 Item Pedher tømmerman till løn 1 marc, for han ffærdet bucken**) till Affvensiø***).
 Item Mourist Bentssen for 1 biele tiill bucken 12 sk.
 Item iarn till en ring till bucken 16 alb.

¹¹⁰⁾ Laasen til Hovmeden, d. e. til Porten til Udenværket.

¹¹¹⁾ Overstreget.

¹¹²⁾ Ogsaa Maatter til at lægge under Kalken, jvfr. ovfr. 10b.

¹¹³⁾ Rumperup, Bregning Sogn, Skippinge Herred.

¹¹⁴⁾ Den Uge før Jul.

¹¹⁵⁾ Agepenge, Kørepenge.

¹¹⁶⁾ Færgeleje.

*) Laas.

**) Det ses ikke, hvad det er for en Buk, der laves; formentlig en Rambuk el. lign.

***) Agnsø i Skippinge Herred.

Item for papir 3 sk.

Item for tømmer at age tiill bucken 1 sk.

Item Jens snecker, for han hug pa bucken,
gaff jeg 3 sk.

Summa lateris 6 marc 4 sk. 1 alb.

(13b) Item Frandz Hanssen for en side fflesk, gaff
jeg tiill vndherholning, 2 marc.

Item Frandz Hanssen for en kand øll møid¹¹⁷⁾
gaff jeg 8 sk.

Item for en loss aff Jep kellersvend tiill sancte
Oleff¹¹⁸⁾ 6 sk.

Item aff Jørgen Perssen for bielcke tiil bucken
6 sk.

Item Jens Nilssen burgemesther for 2 træ tiill
bucken 10 sk.

Item Jørgen Perssen y ffragt tiill Aarss¹¹⁹⁾
gaff jeg 4½ [3]¹²⁰⁾ marc.

Ffor øll, mens wi genge at skat¹²¹⁾, 5 m. 4 sk.,
— gaff jeg [30 sk. 4 marc]¹²⁰⁾ oc 4 sk.

Summa lateris 14½ m. 2 sk. [8 marc 11
sk.]. 10½ marc 3 sk.

(14a) Item gaff jeg [Frandz]¹²²⁾ Lass klensmetth
8 sk. for han gjorde the loss met søm-
men¹²³⁾.

Item Henning Frensdssen skifflic 20 sk.

Item var byen Christiern riiter¹²⁴⁾ skildig for
en tønde øll, som jeg betalet, 2 marc, tiill
skiffue.

¹¹⁷⁾ Ordet Mjød er tilsyneladende overstreget; Ordet Øl synes senere tilføjet.

¹¹⁸⁾ St. Olafs Dag, 29. Juli.

¹¹⁹⁾ Aarhus.

¹²⁰⁾ Overstreget.

¹²¹⁾ skatte, d. e. sætte eller opkræve Skatten.

¹²²⁾ Overstreget.

¹²³⁾ Søm.

¹²⁴⁾ Rytter.

Item gaff jeg ffor wed tiill regenskaff 8 sk.

Item piigeren¹²⁵) 4 sk.

Item betalet jeg Hans barstsker (!) [15 sk.] 1½ marc aff aagis geld.

Item Knud Brock ffor motther¹²⁶) 4 sk.

Item gaff jeg Daut Skot 2½ marc ffereliie till Aarss.

Item for en sænde boid¹²⁷) till vndherholning, øll oc mad sex dage, som kom offuer tiill Aarss, 2 marc 4 sk.

11 m. [13]¹²²) sk. [7 m. 15 sk. 9 m.]¹²²)
5 m. 7 sk.

Quitans. Debet Nicolao Biørnssen¹²⁸)
in to¹²⁹) 23 m.

II.

Tingsvidne

om St. Gertruds Alters Gods til Vor Frue Kirke i Kalundborg 1541 13. Juni.

Allæ mend thette breff sier eller høræ lessis, helse wij efftherskreffnæ Per Jenssen, byffoget y Kalvndeborg, Per skriffuæræ, Matis Dall, Jørgen Perssen oc Andhers smed, raadmendt ibidem, ewyndhelig met wor herre Christo. Gøre witterlig ffore allæ met thette wort obne breff, at aar effther Gudz byrd mdxlj then mandag nest effther Trinitatis søndag wore fore oss oc ffore mennighe almvge paa Kalundborg byting hedherlig mannd herr Hanss Jespersen, wicarius tiil Sancthe Gertrudis alther wdj wor ffrvæ kirchj y Kalundborg, oc lyudelig sporde seg ffore

¹²⁵) Pigerne.

¹²⁶) Maatter.

¹²⁷) Sendebud.

¹²⁸) Maaske hans Eftermand.

¹²⁹) in toto = ialt.

inden alle iiij støck (!) oc haffde spordt seg ffore iiij tyng samffuld nest fforleden, om ther war nogre mand, som aff wist eller haffde sport, at naget aff Sancthe Gertrudz gotz, som lygher tiill fforskreffnæ alther, haffde noghen tiid wæret eskede y rett eller ylled eller kært aff naghén mand tiil tyng eller steffnæ eller ffore dom noghen tyd ffør end nu etc. Her tiill swaredhe mennighe almughe, som byghæ oc bo y Kalundborig, at wdj mandthe mynnæ, lxx aar oc meræ, tha wore aldry ylledt eller kært eller eskede vdi retthe noget aff fforskreffnæ Sancte Gertrudis althers gotz ffør end nu, som forskreffnæ herr Hanss giffuer tiill kende, at Nels Jepssen y Kelleklynt¹⁾ haffuer ladet steffnæ, mødhe oc wmaghe fforskreffnæ herr Hanss Jesperssen ffor nogen deild aff sammæ Sancte Gertrudis althers gotz, som saa lenghy haffuer wæret y rolig hæffuit, som forskreffuet stor. Her effther eskede, bedds²⁾ (!), ffick forskreffnæ herr Hanss Jesperssen jet wvilde tyngis wynde aff xij lougffaste dannæ mend, som ware Oleff Andherssen, Jep skredher, Jess Olssen, Jacob Samsing, Nels Atbo, Morten Matssen, Jørgen Nett, Pael Anderssen, Nels Rask, Per Seffrensen, Rasmus klensmed, Nels Bendtssen, tysse xij dannæmendt affgynghe wor bytyng y beraid oc igenn kommæ jnde y allæ iiij stock welberaide oc iendregthelig wyndede paa theriss godhe trou, siell oc sandthed lygherviss, som mennighe almvghe haffuer wyndde ffor them. Thett wyndher wy met wore jndsegell neden ffore thette wort obne breffis etc.

Spor af et Segl, 3 i Papir paatrykte Vokssegl.³⁾

¹⁾ Kjelleklinte Mark, Udby Sogn.

²⁾ Der mangler maaske Afkortningstegn = beddendis?

³⁾ For Forstaaelsens Skyld vedføjes her en Oversættelse,

der følger Teksten Ord for Ord. Forklarende Tilføjelser er sat i skarp Parentes.

Alle Mænd, [som] dette Brev ser eller høre læses, hilse vi efterskrevne Per Jensen, Byfoged i Kalundborg, Per Skriver, Matties Dahl, Jørgen Persen og Anders Smed, Raadmænd sammesteds, evindeligt med vor Herre Christus. Gør vittterligt med dette vort aabne Brev, at Aar efter Guds Byrd 1541 den Mandag næst efter Trinitatis Søndag [13. Juni] var for os og for [den] menige Almue paa Kalundborg Byting hæderlig Mand, Herr Hans Jespersen, Vicarius til St. Gertruds Alter i Vor Frue Kirke i Kalundborg og lydeligt spurgte sig for inden alle 4 Stokke [d. e. Tingstokkene, der stod i Tingstedets 4 Hjørner] og havde spurgt sig for 3 Ting samfuld næst forleden [d. e. de tre foregaaende Tingdage], om der var nogen Mand, som vidste af eller havde spurgt [d. e. hørt], at noget af St. Gertruds Gods, som ligger til forskrevne Alter, nogen Tid havde været æsket i Rette eller krævet og køret af nogen Mand til Tinge eller Stævne eller for Dom nogen Tid førend nu. Hertil svarede menige Almue, som bygger og bor i Kalundborg, at i Mands Minde, 70 Aar og mere, var aldrig krævet eller køret eller æsket i Rette noget af forskrevne St. Gertruds Alters Gods førend nu, da forskrevne Herr Hans giver til Kende, at Niels Jepsen i Kjelleklinte har ladet stævne, møde og umage forskrevne Herr Hans Jespersen for nogen Del af samme St. Gertruds Alters Gods, som saa længe har været i rolig Hævd, som forskrevet staar. Herefter æskede, bad og fik forskrevne Herr Hans Jespersen et uvildigt Tingsvidne af 12 lovfaste Dannemænd, som var Oluf Andersen, Jep Skrædder, Jes Olsen, Jakob Samsing, Niels Atbo, Morten Madsen, Jørgen Net, Povl Andersen, Niels Rask, Per Sørensen, Rasmus Kleinsmed, Niels Bentzen; disse 12 Dannemænd gik af vort Byting i Beraad [for at raadslaa] og kom igen ind i alle 4 Stokke velberaadte og vidnede endrægtigt paa deres gode Tro, Sjæl og Sandhed, ligervis som menige Almue har vidnet for dem. Det bevidner vi med vore Segl nedenfor dette vort aabne Brev.

Det vil ses, at kun Byfogden og de tre Raadmænd har beseget Brevet.

III.

Skifte efter

**Oluf Laursen, Murmester,
Bodil Truelsdatter og deres
Børn 1656—1657.**

Anno 1656 den 13. Okt. bleff affgangen Oluff Lauernsen muremester och hans s. hustrue Boedell

Truelsdatter deris efterlatt boe och foermue (efftersom de tillige med en deell deris børn vdj den hefttig grasserende pest ved døden hastelig er affgangen) registreret och vurderet

1657 25. August hedder det videre: »huoreffter ingen schiffte hidindtill haffr kundet holdtis formedelst den store graserende pæst, huoraff de alle aff huset affdøde.«

(Bilag:)

Anno 1656 den 10. Octob. haffer jeg vnder schreffne ved rechtig optegnelse, paa hvis adschillige jeg till sl. Bodill muremesters begraffelse aff dee penge 9 slette daller, som jeg aff velachte Christen Hansen, schriffuer paa Callundborg slott, paa sl. Oluff muremesters regnschaff effter bygfogedens Gabriel Sandro, hans zedell till forne Christen Hansen, saa och 2 rixdaller fra hindis naade.

Først førend jeg fich nogen penge, haffer jeg om morgenen effter at hun vaar bleffen beret, vdlagt til brendevin 4 sk.

Noch,¹⁾ der hun vaar dødt, loed jeg hente lius till at brende offer ligit²⁾, 6 sk.

Noch, der hindis lig bleff lagt paa straa, brendevin 6 sk.

Saa gich jeg hen och loed dellerne³⁾ ved Niels Giønge age fra Jens Bonums strandgaard, derfor 3 sk.

Noch atter till lius om natten 6 sk.

¹⁾ Endnu.

²⁾ I Tilfælde af Dødsfald var det Skik, at Slægt, Venner og Naboer samlede i Lighuset og vaagede der for at beskytte Liget mod onde Aander. Et af de virksomste Midler mod disse var brændende Lys, hvorfor der altid brændte Lys ved de Døde, indtil Kirken havde ringet over disse. Fra den førstnævnte Skik stammer Udtrykket Vaagenætter.

³⁾ Brædder.

Noch loed jeg hente brød for 8 sk.

Noch øll 2 staabe⁴⁾ 6 sk.

Same afften brendevin 4 sk.

Noch same afften gaff jeg Apelone Nielsdatter for
det lille barn, som hun patede⁵⁾, 1 m.

Den 11. Octob., førend jeg hente kisten, brendevinn
4 sk.

Till Christen Blalunds brendevin 2 sk.

Noch, der hand fulde mig ned till snedcherens at sla
handgrefferne⁶⁾ i, loed jeg hente brendevin till
snedcheren, vognmanden, kleinsmeden 8 sk.

Noch gaff jeg Christen vognmand for kisten at age
fra snecheren oc her op 4 sk.

Noch gaff jeg snedcheren for kisten at giøre 4 m.

Christen Blaelund for 4 handgreffr⁷⁾, penge 7 m.

Der liget bleff lagt i kisten, loed jeg hente brendevin
for 12 sk.

Noch bleff Brent lius same dag offer ligit 4 sk.

Noch gaff jeg dennem, som baar hindis lig till jor-
den, 6 m.

Noch gaff jeg h. Lauritz⁸⁾ for sin vmage⁹⁾ 8 m.

Noch for halff scholen¹⁰⁾ 4½ m.

Noch for 3 klocher¹¹⁾ 4½ m.

For jorden 3 m.

Vechteren for graffen at graffe 2½ m.

Noch for en ligbaare fra Vor Frue kierce 12 sk.

Noch 2 personer, som baar ligbaaren till døren, øll
3 sk.

⁴⁾ En Stob var et stort Drikkebæger.

⁵⁾ Den afdødes spæde Barn, som hun ammede.

⁶⁾ Haandgrebene paa Kisten.

⁷⁾ Haandtag.

⁸⁾ Præsten.

⁹⁾ Umage.

¹⁰⁾ Sang af den halve Skole.

¹¹⁾ Klokkeringning med 3 Klokker.

- Noch gaff jeg qvinderne 2 staabe øll at varme¹²⁾,
 førend de gich med liget till kiergaarden, 6 sk.
- Der ligprædichen vaar endt, gaff ieg dennem, som
 haffde graffit, mad och 3 staabe øll for 9 sk.
- Same dag om afftenen gaff ieg Appelonne effter Ga-
 briels ord, for hun skulde bliffe hoes barnit om
 natten, ligesom tillforn 1 m.
- Noch her forvden haffer jeg vdlagt i adschillie maa-
 der, som jeg iche kand specificere, penge 24 sk.
- Beløffer Bodils begraaffelse och bekaastning 13 dlr.
 1 m. 10 sk.
- Herpaa rester mig 5 m. 10 sk.
- Noch her foruden er dellerne inted betalt.
- Noch den 12. Octob., som vaar om morgenen effter at
 Bodill vaar begraaffen, loed jeg hente brendevin
 for 4 sk.
- Same dag om afftenen lius for 6 sk.
- Saa och brendevinn 4 sk.
- Endnu gaff jeg Apelonne 1 m.
- Den 13. Octob. om morgenen, der barnit vaar dødt,
 loed jeg hente brendevin for 8 sk.
- Same dag om afftenen loed jeg hente lius, som natten
 schulle brugis¹³⁾, 8 sk.
- Noch 4 staabe 2 schillings øll 8 sk.
- Den 14. Octobr. om morgenen brendevin for 6 sk.
- Noch 2 staabe øll for 6 sk.
- Kistens bekaastning till barnit er penge 4 m.
- Den 2 smaa klocher och scholen 2½ m.
- Jorden 1½ m.
- Hr. Lauritz 3 m.
- Noch effter ligprædichen loed ieg hente øll till vech-

¹²⁾ Varmt Øl var en yndet Drik.

¹³⁾ Over det døde Barn.

teren och 1 karll, saa och de andre, som i husit vaar, 4 staabe for 12 sk.

Noch gaff jeg Jens smid for ligit at bæere till jorden¹⁴⁾ 8 sk.

Barnsens begraffelse 4 dlr. 6 sk.

Hertill haffer hindis naadis velbaarne fromhed mig tillschichit at lade barnit kaaste till jorden for penge 3 dlr. 8 sk.

Her rester jeg en daler 4 sk.

Nu effterfølger sl. Christian Oluffsens¹⁵⁾ begraffelse och anden bekaastning.

Den 16. Octob. loed jeg hente lius, som vdi hans siugdum bleff forbrugt vdi 2 netter, 8 sk.

Den 18. Octob. loed jeg hente lius, som offer ligit bleff brent, for 8 sk.

Den 19. ditto, ligit bleff lagt i kisten, 4 sk.

Same dag om afftenen brendevin till dennem, som vaagede, 4 sk.

Noch 2 staabe øll for 6 sk.

Lius for 6 sk.

Jens Snecher i Schiffbrogaden¹⁶⁾ for kisten aff sine egne deller, penge 6 m.

Noch Christen Blaelund for 2 handgreffer 5 m.

Den 20. Octob., der ligit bleff lagt i kisten, loed ieg hente een peell brendevin, 5 sk.

Noch jorden 1 m.

Noch gaff jeg for 3 klocher 4½ m.

For scholen [ingen Betaling angivet].

Noch presterne 3 m.

¹⁴⁾ Spæde Børn blev, helt ned til den nyeste Tid, baaret til Graven.

¹⁵⁾ Det andet Barn, der hed Olufsen (Olufs Søn) efter Faderen. Barnet har været opkaldt efter Kongen, hvilket kan forklare Kongedatterens Bidrag til Begravelsen.

¹⁶⁾ Skibbrogade.

Noch vechteren for graffen at graffe 1 m.

Noch de 4, som baar ligt, 2 m.

Till all denne bekaastning haffer Niels Jørgensen raadmand faaet mig¹⁷⁾ 6 m., hvoraff jorden och klocherne ere betalte.

Herforvden haffer jeg sielff betalt 3 aff dennem som baar.

Noch haffer jeg betalt Niels Møller, som er den 4. mand.

Her rester mig 1 dlr. 1 m. 9 sk.,
som jeg haffer vdlagt.

Thomas	W: Egen
Offesen	haandt

Her forvden haffuer den gunstige øffrighed mig at betenche for min store vmage, som jeg haffuer haft i de sl. menischers dødelige affgang och begraffuelser vdi dend besverlige pestis tid, efftersom ingen i den tid ville eller torde betienne dennem.

(Af Skifteakterne fremhæves yderligere:)

Creditorernis Kraf.

Tomas weffr for dit, som hand haffr bekostet paa de s. folches begraffuelse i atschillig maade i den besuerlige pæstes tid, foruden 6 dlr. 8 sk. Frøchen haffer forærit til deris begraffuelser betalling.

Item 9 dr., som Christen Hansen¹⁸⁾ haffr betalt, som Olluff murmester tilstod for arbeid.

¹⁷⁾ At faa betyder her: at give. Ordet har skiftet Betydning i moderne Dansk paa samme Maade som længere nede Ordet tilstod, der betyder: tilkom (som tilkom Oluf Murmester). Kendt er denne Skiften ved Ordet Gæld, der egentlig betød Penge, men derefter fik Betydningen Tilgodehavende og nu er det modsatte!

¹⁸⁾ Slotsskriveren.

IV.

**Fortegnelse
paa hues¹⁾ som er bekost
paa sl. Thommes Bonnums
begravelse.**

8 c tafftes bond ²⁾ ... c 8 sk.	0 dlr. 3 m. 0 sk.
Et breff knappenoller ... p 6 sk.	0 » 0 » 6 »
Huide bendell for ... 4 sk.	0 » 0 » 4 »
Smaa søm for ... 4 sk.	0 » 0 » 4 »
En ligkiste for ... 9 d.	9 » 0 » 0 »
For beslaget med tillbehøring ...	7 » 3 » 0 »
4 pd. haarpegs ³⁾	0 » 3 » 0 »
Beeg for	0 » 1 » 0 »
13 mark telle for	0 » 0 » 12 »
Giffuet snecheren for kiesten at harpegse	0 » 2 » 0 »
Et fin 2½ bredt laagen, som kom i kisten	4 » 0 » 0 »
En natthue med sølffgaluner och en kammerdugs linhatt for ...	1 » 2 » 0 »
Giffuet dennem, som laagde liget paa straa, och dem, som for- segellet guodtz ⁴⁾ , brendevin ...	0 » 1 » 0 »
Virach ⁵⁾ for ... 8 sk.	0 » 0 » 8 »
Giffuet dennem, som laagde liget	

¹⁾ hues = hvis, d. e. hvad.

²⁾ Det c-lignende Tegn betyder formentlig Alen; her læses
altsaa: 8 Alen Taftes Baand, pr. Alen 8 Skilling.

³⁾ Harpiks. Kisten blev harpikset og tætnet med Beg.

⁴⁾ dem, som forseglede Godset, paa Skiftemyndighedens
Vegne.

⁵⁾ Virak til at ryge med for Luftens Skyld. Man søgte at
forbedre Luftten i Sygestuer og Ligstuer med Røgelse,
hvorefter man tillige mente at kunne hindre Smitte.

i kisten och som drog i stuen ⁶⁾ ,				
10 paatter vin	1	»	3	»
2 pd. socher	0	»	1	»
1 laad cardemome	0	»	0	»
Safferan	0	»	0	»
Kringelle	0	»	0	»
Giffuet et bud, som gick 2 gange till Bochenderup ⁷⁾	0	»	2	»
Betalt mester Jacob ⁸⁾ , som pre- deket offuer det sl. mendsche	6	»	0	»
Her Niels ⁸⁾ for hans vmmage ⁹⁾ , som besøgt hannem vdj hans siugdom	6	»	0	»
Kierchevergerne for ledersted ¹⁰⁾ paa kierhegaarden	3	»	0	»
For den stuorre kloche 2 dlr. ...	2	»	0	»
For kirchelysen, som brente offur liget	0	»	1	»
Betalt aaregemesteren ¹¹⁾ for de 3 klocher	1	»	0	»
Betalt schollen	0	»	9	»
Graffueren	1	»	2	»
Marren her ¹²⁾ Lauridtz for 2 støche klede, som bleff brugt	1	»	2	»

⁶⁾ Ligstuen blev draget med sort Tøj. At drage Stuer med Tæpper og Klæde kendes allerede fra Middelalderen. Ved store Festligheder blev Stuer og Sale draget med vævede Tæpper svarende til vore Tapeter. Til Hoffester endnu i det 17. Aarh. laante Kongen hos Adelen regelmæssigt Tæpper o. lign. til Udsmykning af Rummene i Slottene.

⁷⁾ Formodentlig Bukkerup i Soderup Sogn, Merløse Herred.

⁸⁾ Præsterne, Magister Jakob og Herr Niels. Med Herr betegnedes Præsterne altid.

⁹⁾ Umage.

¹⁰⁾ Lejersted, Gravsted.

¹¹⁾ Orgelmesteren, Organisten.

¹²⁾ Præsten Herr Laurits' Hustru Maren.

En mand, som baad ¹³⁾ at føllge liget och berre	1	»	2	»	0	»
	<hr/>					
Somma	44	dlr.	3	m.	6	sk.
Forrige somma beløber sig penge	44	dlr.	3	m.	6	sk.
Hennt 2 paatter frandtzt brenduin	1	»	0	»	0	»
Kringelle for	0	»	0	»	12	»
Virach for ... 4 sk.	0	»	0	»	4	»
Giffuet et bud, som gich till Kell dug (!)	1	»	2	»	6	»
1 bog paapier	0	»	1	»	0	»
Suortt lach	0	»	0	»	2	»
Giffuet schollmesteren for breffue at skrive	0	»	1	»	0	»
Paa adschellige tider hentt til dennem, som voget, mens liget stud inde, baade 3 sk. øll och 4 sk. øll ¹⁴⁾	0	»	4	»	6	»
Brendeuin for ... 2 m. 2 sk.	0	»	2	»	2	»
Her for vden lont aff her Jens penge	10	»	1	»	0	»
En tønne øll til dennem, som baar liget	4	»	0	»	0	»
½ pd. thubach ¹⁵⁾ 12 sk., it dosin pibber ¹⁶⁾ 4 sk.	0	»	1	»	0	»
	<hr/>					
Summa tilsammen	67	dlr.	1	m.	6	sk.

¹³⁾ bad; deraf Udtrykket Bedemand for den, der indbød til at følge og bære Liget.

¹⁴⁾ 3 Skillings Øl og 4 Skillings Øl.

¹⁵⁾ Tobak.

¹⁶⁾ Piber. Man brugte Kridtpiber, der købtes Dusinvis.

Calundborig den 8. Aprillis 1666.

Christen Hansøn Kaab (?).
egen handt

(Udskrift:) Begræffuelses bekostning

Christen Bonum
jordit.
